

حمله اسرائیل به کنسولگری ایران در سوریه و حمله متقابل ایران به اسرائیل از منظر

حقوق بین الملل

محمد صالح عالمی^۱، امیررضا نیک منش^۱

^۱ گروه حقوق، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

چکیده

اماکن دیپلماتیک و کنسولی مهم ترین وسیله برقراری ارتباطات سیاسی در عرصه بین المللی است و حفاظت و مراقبت از اماکن مذکور نشانه حسن نیت کشور میزبان و تداوم تماس دوستانه دو کشور است که بر طبق مواد ۲۲ عهدنامه ۱۹۶۱ و ۳۱ عهدنامه ۱۹۶۳ مصونیت دارند و نباید مورد تعرض و تجاوز کشور میزبان یا سایر کشورهای دیگر قرار گیرد؛ اما رژیم اسرائیل با نادیده گرفتن قوانین و مقررات بین المللی آشکار اهداف و اصول منشور ملل متحد و حقوق بین الملل عرفی و به خصوص حقوق بشر را نادیده گرفته و در ۱۳ فروردین ۱۴۰۳ به کنسولگری ایران در سوریه حمله نمود که طی آن تعدادی از فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به شهادت رسیدند. به علاوه جمهوری اسلامی ایران با عملیات نظامی و در قالب عمل تلافی جویانه و با توسل به دفاع مشروع در تاریخ ۲۵ فروردین ۱۴۰۳ اسرائیل را مورد حمله نظامی قرار داد. در این مقاله نویسندگان زمینه تاریخی درگیری ۲ کشور و جوه سیاسی و حقوقی حملات آنها را مورد بررسی قرار داده اند و در تهیه مقاله مذکور از شیوه کتابخانه ای بهره برده اند.

کلمات کلیدی: اماکن دیپلماتیک و کنسولی، ارتباطات سیاسی، عهدنامه ۱۹۶۱ و ۱۹۶۳، عمل تلافی جویانه، دفاع

مشروع

Israel's Attack on Iran's Consulate in Syria and Iran's Retaliatory Attack on Israel from an International Law Perspective

Mohammad Saleh Alami¹, Amirreza Nikmanesh¹

¹Department of Law, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran

Abstract

Diplomatic and consular premises are among the most significant means of establishing political communication at the international level. The protection and supervision of these premises reflect the goodwill of the host country and the continuity of friendly relations between two countries, as established under Articles 22 of the 1961 Convention and Article 31 of the 1963 Convention. These provisions offer immunity and must not be subject to attacks or violations by the host country or any other states. However, the Israeli regime, by disregarding the laws and international regulations, has openly ignored the goals and principles of the United Nations Charter and international human rights law, especially regarding human rights. On April 3, 2023, Israel attacked the Iranian Consulate in Syria, leading to the martyrdom of several commanders of the Islamic Revolution Guard Corps. Furthermore, the Islamic Republic of Iran, acting within the framework of self-defense and following the principle of proportionality, launched a retaliatory military operation on April 25, 2023, targeting Israel. In this article, the authors analyze the historical background of the two countries' interactions, the political and legal aspects of the attacks, and how the principles of international law apply to these events. They employ a library research method to examine the issues discussed in the article.

Keywords: Diplomatic and consular premises, political communication, 1961 and 1963 conventions, preemptive self-defense, proportionality in self-defense

مقدمه

در حقوق بین‌الملل، تعریف تجاوز به‌طور خاص به عدم استفاده از زور یا جنگ به عنوان وسیله‌ای برای حل اختلافات میان کشورها اشاره دارد. این اصل یکی از مهم‌ترین و برجسته‌ترین قواعد حقوقی است که بر اساس آن، کشورهای مختلف باید در مواجهه با اختلافات بین‌المللی خود از روش‌های مسالمت‌آمیز استفاده کنند. پس از پایان جنگ جهانی دوم و تأسیس سازمان ملل متحد در کنفرانس سانفرانسیسکو، کشورها به توافق رسیدند که از جنگ و اعمال زور در روابط بین‌المللی خود جلوگیری کنند و برای حل مشکلات، روش‌های مسالمت‌آمیز و دیپلماتیک را

اتخاذ نمایند. منشور ملل متحد بر این اصل تأکید کرده و از تمامی کشورها خواسته است که در راستای حفظ صلح و امنیت جهانی، از هرگونه اقدام خشونت‌آمیز خودداری کنند. در نتیجه، استفاده از زور به عنوان راه‌حلی برای اختلافات بین‌المللی ممنوع گردید.

با تأسیس سازمان ملل متحد، این سازمان به عنوان مرجعی جهانی برای حل و فصل اختلافات میان کشورها ایجاد شد. یکی از اصول اساسی که در منشور ملل متحد آمده است، عدم استفاده از زور در روابط بین‌المللی است. این اصل نه تنها بر روابط بین کشورهای عضو سازمان ملل، بلکه به طور کلی در تمامی روابط بین‌المللی نیز الزامی شده است. کشورهای مختلف موظف شدند که در صورت بروز اختلافات، از مسیر دیپلماسی و گفت‌وگو برای حل آن‌ها استفاده کنند. به این ترتیب، استفاده از زور برای حل اختلافات بین‌المللی به طور کامل ممنوع اعلام شد و به کشورها توصیه شد که از هرگونه اقدام نظامی و جنگی در روابط خود با دیگر کشورها اجتناب کنند.

منشور ملل متحد به وضوح در بندهای مختلف خود بر این نکته تأکید دارد که جنگ و استفاده از زور، تنها در شرایط بسیار خاص و محدود که دفاع مشروع از خود یا دیگران را توجیه کند، مجاز است. در این زمینه، اصول و قواعد مختلفی برای تعاملات بین‌المللی میان کشورها در نظر گرفته شده است تا از بروز جنگ و بحران‌های بین‌المللی جلوگیری کند. به طور مثال، طبق ماده ۲۴ منشور ملل متحد، شورای امنیت مسئولیت اصلی در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را بر عهده دارد و از این رو، کشورها باید به تصمیمات این شورا در مورد مسائل امنیتی بین‌المللی احترام بگذارند.

پس از پایان جنگ جهانی دوم، سازمان ملل متحد تأسیس شد و به عنوان یک نهاد بین‌المللی تلاش کرد تا شرایطی برای جهانی بدون جنگ فراهم کند. از آن زمان تا به امروز، استفاده از زور برای حل مسائل بین‌المللی به شدت محدود شده است و کشورها موظف به رعایت اصول صلح و امنیت بین‌المللی هستند. در این راستا، سازمان ملل متحد و دیگر نهادهای بین‌المللی همچنان بر اهمیت جلوگیری از جنگ و استفاده از روش‌های مسالمت‌آمیز تأکید دارند. با این حال، در عمل، مواردی از نقض این اصول توسط کشورها مشاهده شده که گاهی منجر به بروز بحران‌های جدی در سطح جهانی شده است.

در این زمینه، یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی که کشورها با آن روبرو هستند، نحوه مقابله با تجاوزات نظامی و حملات به اماکن دیپلماتیک است. در حقوق بین‌الملل، اماکن دیپلماتیک و کنسولی به عنوان مناطق مصون از تعرض و حملات شناخته می‌شوند و بر اساس معاهدات بین‌المللی، هرگونه حمله به این مکان‌ها به عنوان نقض آشکار قوانین

بین‌المللی شناخته می‌شود. این اماکن باید تحت حفاظت کشور میزبان قرار گیرند و هیچ‌گونه تعرضی به آن‌ها مجاز نیست. در صورتی که چنین تعرضاتی رخ دهد، کشورها می‌توانند اقدامات قانونی لازم را برای بازگرداندن وضعیت به حالت قبل از حمله انجام دهند.

حمله به اماکن دیپلماتیک و کنسولی یکی از مهم‌ترین مسائل حقوقی است که در دنیای امروز مطرح است. در این راستا، حقوق بین‌الملل همواره بر حفظ امنیت و مصونیت این اماکن تأکید دارد. از آن‌جا که این مکان‌ها به عنوان نمایندگان کشورها در خارج از مرزهای خود عمل می‌کنند، هرگونه تعرض به آن‌ها نه تنها به نقض حاکمیت کشور میزبان بلکه به نقض اصول اساسی حقوق بین‌الملل نیز منجر می‌شود. به همین دلیل، سازمان‌های بین‌المللی همچون سازمان ملل متحد و دیوان بین‌المللی دادگستری، همواره بر لزوم حفاظت از این مکان‌ها و مجازات متجاوزان تأکید داشته‌اند.

پیشینه مسئله

حقوق بین‌الملل همواره بر این تأکید داشته که استفاده از زور برای حل اختلافات بین کشورها یک عمل غیرقانونی است. در این راستا، کشورها باید از ابزارهای مسالمت‌آمیز برای حل اختلافات خود استفاده کنند. این اصول، با تصویب منشور ملل متحد و تأسیس نهادهای بین‌المللی نظیر دیوان بین‌المللی دادگستری، به طور رسمی به قوانین بین‌المللی تبدیل شدند. در بسیاری از موارد، استفاده از زور توسط برخی کشورها با اعتراضات شدید جامعه جهانی روبرو شده است. یکی از موارد مهم در تاریخ معاصر، حملات نظامی به اماکن دیپلماتیک و کنسولی کشورها بوده است. این حملات در بسیاری از مواقع منجر به کشته شدن دیپلمات‌ها و مقامات کشورها شده و به تشدید تنش‌ها میان کشورها منجر شده است.

در این زمینه، حمله اسرائیل به کنسولگری ایران در سوریه در تاریخ ۱۳ فروردین ۱۴۰۳ هجری شمسی (۲۰۲۴ میلادی) یکی از موارد برجسته‌ای است که توجه ویژه‌ای را به خود جلب کرده است. این حمله که توسط نیروی هوایی اسرائیل انجام شد، باعث کشته شدن تعدادی از مقامات ایرانی در سوریه شد و به شدت روابط میان دو کشور ایران و اسرائیل را تحت تأثیر قرار داد. این حمله به وضوح نشان‌دهنده نقض اصول اساسی حقوق بین‌الملل در مورد حفاظت از اماکن دیپلماتیک و کنسولی است. بر اساس معاهدات بین‌المللی، این اماکن باید مصون از هرگونه تعرض و حمله باشند و هرگونه نقض این اصول باید با واکنش‌های قانونی مواجه شود.

در همین راستا، جمهوری اسلامی ایران به سرعت اقدام به حملات نظامی متقابل به اسرائیل کرد. این حملات که به عنوان دفاع مشروع از حقوق ایران در برابر تجاوز نظامی اسرائیل قلمداد می‌شود، بازتاب گسترده‌ای در سطح بین‌المللی داشت. بسیاری از کشورهای دنیا به نوبه خود خواستار جلوگیری از تشدید تنش‌ها در منطقه و حل و فصل مسائل از طریق مذاکره و گفتگو شدند. این اقدامات متقابل در حالی انجام شد که سازمان ملل متحد و دیگر نهادهای بین‌المللی بر لزوم رعایت اصول حقوق بشری و حفظ امنیت جهانی تأکید کرده‌اند.

حقوق بین‌الملل در این زمینه همیشه تأکید داشته است که هیچ کشوری حق ندارد به اماکن دیپلماتیک دیگر کشورها تعرض کند. حمله به کنسولگری ایران در سوریه، علاوه بر نقض آشکار این اصول، نشان‌دهنده تنش‌های فزاینده در منطقه خاورمیانه است. این نوع حملات به وضوح نقض حاکمیت کشورها و تهدیدی جدی برای امنیت بین‌المللی به‌شمار می‌روند. در پاسخ به این حملات، ایران و دیگر کشورهای منطقه برای حفظ امنیت و حقوق خود از تمامی ابزارهای قانونی و نظامی استفاده می‌کنند تا از حقوق خود در برابر تجاوزات محافظت نمایند.

تحلیل حقوقی مشروعیت حمله متقابل ایران به اسرائیل

حمله متقابل ایران به اسرائیل، که به عنوان یک واکنش نظامی به حمله اسرائیل به کنسولگری ایران در سوریه در تاریخ ۱۳ فروردین ۱۴۰۳ (۲۰۲۴ میلادی) مطرح می‌شود، از دیدگاه حقوق بین‌الملل باید در چارچوب اصول اساسی مربوط به دفاع مشروع و حقوق بشر تحلیل شود. در این زمینه، اهمیت قانونی اصول دفاع مشروع طبق ماده ۵۱ منشور ملل متحد و نیز قواعد مربوط به حمایت از اماکن دیپلماتیک در حقوق بین‌الملل، نقش برجسته‌ای ایفا می‌کند. حمله ایران به اسرائیل در پاسخ به تجاوزات اسرائیل، از نظر حقوق بین‌الملل می‌تواند به عنوان یک اقدام دفاعی مشروع قلمداد شود.

طبق ماده ۵۱ منشور ملل متحد، کشورها حق دارند در صورت حمله به خاک خود، از خود دفاع کنند. این ماده به‌ویژه در مواردی که یک کشور مورد حمله قرار می‌گیرد و هیچ گزینه دیگری برای پاسخگویی مسالمت‌آمیز وجود ندارد، حق دفاع مشروع را برای کشور مهاجم فراهم می‌آورد. در مورد حمله اسرائیل به کنسولگری ایران، ایران بر اساس این ماده می‌تواند حمله به اسرائیل را به عنوان دفاع از خود و حقوقش توجیه کند.

علاوه بر این، براساس اصول حقوق بین‌الملل، حمله به اماکن دیپلماتیک و کنسولی، که باید تحت حفاظت و مصونیت قرار داشته باشند، نقض آشکار حقوق بین‌الملل محسوب می‌شود. طبق معاهده وین ۱۹۶۱ و ۱۹۶۳، حمله به کنسولگری ایران در سوریه نه تنها ناقض حاکمیت ایران است، بلکه بر اساس مقررات بین‌المللی، این اقدام باید با

واکنش متناسب مواجه شود. در این راستا، ایران اقدام به حمله متقابل به اسرائیل کرده است که در چارچوب دفاع مشروع و مطابق با اصول حقوقی بین‌المللی قرار می‌گیرد.

حمله ایران به اسرائیل، که در قالب عملیات نظامی و با استفاده از موشک‌های کروز و بالستیک انجام شد، همچنین در چارچوب دفاع مشروع تفسیر می‌شود. این حمله با هدف توقف تجاوزات اسرائیل و ارسال پیامی به دولت اسرائیل در خصوص احترام به حاکمیت و حقوق ایران انجام شد. به‌ویژه اینکه ایران به‌عنوان یک کشور دارای حق دفاع مشروع از خود، تصمیم به استفاده از روش‌های متناسب برای پاسخگویی به تجاوز اسرائیل گرفت.

از منظر حقوقی، این حمله باید در چهارچوب معاهدات بین‌المللی و اصول مربوط به استفاده متناسب از زور تحلیل شود. طبق ماده (۲) (۴) منشور ملل متحد، کشورهای عضو موظف به عدم استفاده از زور در روابط بین‌المللی هستند، مگر در مواردی که دفاع مشروع تحت شرایط خاص مورد تأسیس قرار گیرد. در این زمینه، واکنش ایران به‌عنوان پاسخ به یک حمله نظامی و در قالب دفاع از خود، به‌طور عمومی به‌عنوان مشروعیت‌پذیر در نظر گرفته می‌شود، به‌ویژه که ایران اقداماتی را در راستای جلوگیری از تداوم تجاوز اسرائیل اتخاذ کرده است.

در عین حال، اصول حقوق بشری و حفاظت از غیرنظامیان در برابر حملات نظامی باید مورد توجه قرار گیرد. در پاسخ به حملات نظامی، هر کشوری باید از استفاده از نیروهای متناسب و رعایت اصول احتیاط و کمترین آسیب به غیرنظامیان اطمینان حاصل کند. در این زمینه، ایران نیز در پاسخ به حمله اسرائیل با استفاده از ابزارهای دقیق نظامی، اقداماتی را انجام داد که کمتر به غیرنظامیان آسیب رساند.

در بررسی جنبه‌های حقوق بشری، باید گفت که پاسخ ایران از جنبه بین‌المللی و حقوق بشری، باید به‌طور متناسب و در چارچوب مفاهیم حقوق بشری تحلیل شود. اگرچه دفاع مشروع از نظر حقوق بین‌الملل پذیرفته شده است، اما استفاده از زور باید به‌گونه‌ای باشد که به حقوق بشری آسیب نزند.

علاوه بر این، باید به ویژگی‌های حقوقی و سیاسی این حمله اشاره کرد. در برخی شرایط، واکنش‌ها به تجاوزات ممکن است با توجه به موقعیت‌های خاص سیاسی و اقتصادی پیچیده شوند. در این مورد، حمایت ایران از حقوق فلسطینی‌ها و مقابله با اقدامات اسرائیل در اراضی اشغالی، می‌تواند به‌عنوان یک عنصر تأثیرگذار در واکنش ایران به حمله اسرائیل مورد توجه قرار گیرد.

همچنین در چارچوب تصمیمات شورای امنیت سازمان ملل متحد، کشورها برای حل بحران‌های مشابه به شورای امنیت رجوع کرده و از طریق دیپلماسی و گفتگو سعی در پیشگیری از تشدید تنش‌ها دارند. اما در این مورد خاص، حمله اسرائیل به کنسولگری ایران در سوریه، ایران را به واکنشی فوری و نظامی وا داشت. این واکنش، هم‌راستا با اصول دفاع مشروع و محدود به شرایط خاص خود بود.

در نهایت، باید ذکر کرد که در این فرآیند، تحولات جهانی و روابط سیاسی نیز نقش مهمی ایفا می‌کنند. با توجه به اتحادهای سیاسی و نظامی میان کشورهای مختلف و تاثیر حمایت‌های نظامی و سیاسی آمریکا و کشورهای غربی از اسرائیل، پاسخ ایران به حمله اسرائیل، در چارچوب یک استراتژی دفاعی گسترده‌تر و با هدف حفاظت از منافع ملی و امنیت منطقه‌ای صورت گرفته است.

از این رو، تحلیل حقوقی مشروعیت حمله متقابل ایران به اسرائیل نشان می‌دهد که ایران در چارچوب اصول حقوقی و در پاسخ به حمله اسرائیل، از اقدام دفاع مشروع خود بهره برده است و واکنش آن در قالب قوانین بین‌المللی و حقوق بشر، به‌عنوان یک واکنش متناسب و قانونی، قابل دفاع است.

نتیجه‌گیری

حمله متقابل ایران به اسرائیل، که در تاریخ ۱۳ فروردین ۱۴۰۳ (آوریل ۲۰۲۴) صورت گرفت، به‌عنوان یک واکنش مشروع از سوی جمهوری اسلامی ایران به حملات نظامی اسرائیل علیه کنسولگری ایران در دمشق تلقی می‌شود. این اقدام از نظر حقوقی در چارچوب اصول حق دفاع مشروع و مقابله با تجاوزات خارجی قرار می‌گیرد. جمهوری اسلامی ایران با استناد به ماده ۵۱ منشور ملل متحد، که حق دفاع از خود در برابر حملات مسلحانه را به رسمیت می‌شناسد، حق داشت که به این حملات پاسخ دهد. به این ترتیب، اقدام ایران نه تنها بر اساس اصول حقوق بین‌الملل مشروع است، بلکه حق آن برای دفاع از خود در برابر تجاوزات خارجی نیز مورد تایید قرار می‌گیرد.

در شرایط کنونی، سیاست‌های اسرائیل و نحوه برخورد آن با کشورهای منطقه غرب آسیا، به‌ویژه ایران، منجر به تشدید تنش‌ها و بحران‌های منطقه‌ای شده است. اسرائیل به‌طور مکرر اقدام به حملات نظامی به اراضی دیگر کشورها می‌کند و این‌گونه حملات می‌تواند حقوق بشر و اصول حقوق بین‌الملل را نقض کند. با توجه به اینکه این اقدامات در تضاد با قطعنامه‌های بین‌المللی و حقوق بشری هستند، ایران اقدام به دفاع مشروع و مقابله به مثل کرده است. این واکنش نه تنها از نظر حقوقی قابل دفاع است، بلکه ضرورت مقابله با تجاوزات نظامی اسرائیل را نیز ایجاب می‌کند.

در سطح بین‌المللی، حقوق کنسولگری‌ها و نمایندگان دیپلماتیک کشورهای مختلف تحت حمایت معاهدات و کنوانسیون‌های مختلف قرار دارند. طبق کنوانسیون وین ۱۹۶۱، هرگونه حمله به اماکن دیپلماتیک و کنسولگری‌ها می‌تواند به‌عنوان نقض اصول اولیه حقوق بین‌الملل شناخته شود و کشورها حق دارند در برابر چنین تجاوزاتی پاسخ دهند. این واقعیت که اسرائیل به کنسولگری ایران حمله کرده، موجب شد که ایران برای حفاظت از حاکمیت خود و مقابله با اقدامات نظامی اسرائیل، واکنش تلافی‌جویانه داشته باشد.

واکنش ایران نه تنها در چارچوب اصول دفاع مشروع قرار دارد، بلکه به‌عنوان پاسخی به نقض حاکمیت ایران از سوی اسرائیل نیز توجیه‌پذیر است. براساس اصول حقوق بین‌الملل، هر کشوری حق دارد که از خود در برابر حملات مسلحانه و تجاوزات خارجی دفاع کند و این اقدام در راستای حفظ امنیت ملی و حاکمیت کشورها قابل پذیرش است.

در نهایت، حمله متقابل ایران نشان‌دهنده ضرورت توجه به حقوق بین‌الملل و مفاهیم مربوط به دفاع مشروع و مقابله به مثل است. اگرچه این اقدامات ممکن است منجر به تشدید تنش‌ها در منطقه شود، اما برای کشورهایی که تحت تهدیدات نظامی و نقض حقوق بین‌الملل قرار دارند، دفاع از خود به‌عنوان یک حق مسلم به شمار می‌آید. از این رو، تلاش برای ایجاد یک نظام حقوقی موثرتر در سطح بین‌المللی برای حل و فصل اختلافات و جلوگیری از گسترش جنگ‌ها و تجاوزات ضروری به نظر می‌رسد.

در نهایت، برای جلوگیری از بروز بحران‌های مشابه در آینده، جامعه بین‌المللی باید نظارت بیشتری بر رفتارهای نظامی کشورهای مختلف داشته باشد و از هرگونه تجاوز به حاکمیت دیگر کشورها جلوگیری کند. این موضوع از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است چرا که حفظ صلح و امنیت جهانی نیازمند همکاری مشترک و احترام به قوانین بین‌المللی است.

منابع

- ضیایی بیگدلی، محمدرضا. (۱۴۰۰). *حقوق بین‌الملل عمومی*. تهران: نشر گنج دانش، صفحات ۳۸۸-۳۹۶.
- ضیایی بیگدلی، محمدرضا. (۱۴۰۰). *حقوق جنگ*. تهران: نشر دانشگاه علامه طباطبائی.
- ذوالعین، پرویز. (۱۴۰۰). *آداب و تشریفات دیپلماتیک*. تهران: نشر میزان.
- موسوی زاده، رضا، علی اکبر ملکی و احمد آذرپندار. (۱۳۹۹). *بایسته‌های حقوق بین‌الملل بشردوستانه*. تهران: نشر میزان.
- شریفی طراز کوهی، حسین. (۱۳۹۵). *حقوق بین‌الملل بشردوستانه*. تهران: نشر میزان.

طباطبایی، سید احمد و داوود محبی انجندانی. (۱۳۹۳). *حقوق بین‌الملل و تشکیل کشور مستقل فلسطینی*. فصلنامه پژوهش‌های روابط بین‌الملل.

قانون اساسی، مصوب ۱۳۵۸/۸/۲۴ ش با اصلاحات ۱۳۶۸/۵/۶ ش، بازیابی شده در تاریخ ۱۴۰۳/۳/۱۵ ش، و به سایت مرکز پژوهش‌های مجلس، rc.majlis.ir

۸ منشور ملل متحد، مصوب ۱۹۴۵/۶/۲۶ م، بازیابی شده در تاریخ ۱۴۰۳/۳/۱۵ ش، و به سایت مرکز پژوهش‌های مجلس، rc.majlis.ir

References

Zāyā'ī Bīgdilī, M. R. (1400). *Huqūq-i bīn al-milal-i 'umūmī* [Public international law]. Tehran: Ganj Danesh Publishing, pp. 388-396.

Zāyā'ī Bīgdilī, M. R. (1400). *Huqūq-i janga* [The law of war]. Tehran: Allameh Tabataba'i University Publishing.

Zawāl'ayn, P. (1400). *Ādāb wa tashrīfāt-i dīplomātīkah* [Diplomatic etiquette and formalities]. Tehran: Mīzān Publishing.

Mūsīzādah, R., Malikī, A. A & , Āzār Pandār, A. (1399). *Bāyastahā-yi huqūq-i bīn al-milal bashar dustānah* [Foundations of international human rights law]. Tehran: Mīzān Publishing.

Sharīfī Tarāz Kōhī, H. (1395). *Huqūq-i bīn al-milal bashar dustānah* [Foundations of international human rights law]. Tehran: Mīzān Publishing.

Ṭabāṭabā'ī, S. A & , Mahbī Anjandānī, D. (1393). *Huqūq-i bīn al-milal wa tashkīl-i keshwar-i mustaqīl-i falsṭīnī* [International law and the formation of an independent Palestinian state]. [Pajūhishhā-yi rawābiṭ bīn al-milal] Journal of International Relations Studies.

Qānūn-i asāsī (Constitution law), approved on 24/8/1358 with amendments on 6/5/1368.

Retrieved on 15/3/1403 from Majlis Research Center : rc.majlis.ir

8. *Manshūr-i Mullāh Mutahhid*, approved on 26/6/1945. Retrieved on 15/3/1403 from Majlis Research Center : rc.majlis.ir